

A NÓMENKLATÚRA VETERÁNJAIRÓL TÖRTÉNŐ GONDOSKODÁS BUDAPESTEN

Szerző:

Mihók Sándor (Dr. Jur.)
nyugalmazott jogtanácsos

Fejes Csenge
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Első szerző e-mail címe:
sakinew@hotmail.com

Lektorok:

Fejes Zsolt (Ph.D.)
MH Egészségügyi Központ

Rikk János (Ph.D.)
Kodolányi János Egyetem

...és további két anonim lektor

Mihók Sándor és Fejes Csenge (2024): A nomenklatúra veteránjairól történő gondoskodás Budapesten. *Lélektan és hadviselés – interdiszciplináris folyóirat*, VI. évf. 2024/1. szám*. 67-77. Doi: [10.35404/LH.2024.1.67](https://doi.org/10.35404/LH.2024.1.67)

Absztrakt

A Magyar Szocialista Munkáspárt az 1960-as évektől pénzt és energiát nem kímélve kiépítette saját idősgondozási intézményrendszerét, amelyet kiemelt szociális otthonok és nyugdíjasházak tucatjai alkottak. A szociális otthonok világán belül a Rózsa Ferenc és a Március 21. Szociális Otthonok képviselték az ellátás legmagasabb szintjét. A két otthon összevonásával jött létre a budapesti Rózsa Ferenc Veterán Otthon, amelynek közel két

*

Magyar
Kulturáért
Alapítvány

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

A K+I⁺ Stúdió Kft. által kiadott „Lélektan és hadviselés - interdiszciplináris tudományos folyóirat” működését a 2023-2024. tanév időtartama során a Magyar Kulturáért Alapítvány (mint Támogató) és a Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság (mint kezelő) támogatta. Pályázati azonosító: FIT/00102/2023

évtizedes története hűen tükrözi a kiváltságos idősokkal foglalkozó „szociálpolitika” korabeli jellemzőit.

Kulcsszavak: nomenklatura, veterán, veteránotthon, Rózsa Ferenc Veterán Otthon

Diszciplínák: történelem, szociológia, pszichológia

Abstract

CARE FOR VETERANS OF THE NOMENKLATURA IN BUDAPEST

From the 1960s, the Hungarian Socialist Workers' Party spared no expense and energy in building up its own system of elderly care institutions, which consisted of dozens of high-profile social homes and pension houses. Within the world of social homes, the Ferenc Rózsa and March 21 Social Homes represented the highest level of care. The merger of the two homes created the Ferenc Rózsa Veterans Home (Budapest), whose nearly two-decade history reflects the 'social policy' of the time for the privileged elderly.

Keywords: nomenclature, veteran, veteran home, Rózsa Ferenc Veteran Home

Disciplines: history, sociology, psychology

A nomenklatura fogalmának használata a nyolcvanas évek nyugati politológiai szakirodalmában kezdett egyre gyakrabban megjelenni, de jelentése ekkor még nem volt egyértelmű. Hazánkban a fogalom a rendszerváltást megelőzően a szakirodalomban teljesen ismeretlen volt és még a pártzsargonban sem használták.

A nomenklatura a politológiai irodalomban: névjegyzéket, szűkebben értelmezve a politikai nomenklatura a politikailag releváns vezető pozíciók megnevezését és ezek jegyzékét jelenti. Szakadát István komplex meghatározása szerint: „definiáljuk a nomenklatura fogalmát a pártszervek káderhatásköri listáinak rendszereként, ahol pártszerveken természetesen az »egypárt« különböző hierarchikus szintjein álló szervezeteket és – olykor bizony – személyeket, káderhatáskörön bármely adott

– és elméletileg tetszőleges – hierarchikus szinten lévő beosztásával kapcsolatos kinevezési-felmentési illetve fegyelmezési jogfeletti rendelkezést, míg listák rendszerén ezen beosztások adott módon strukturált halmazát értjük” (Hell, 2010, 99.).

Az 1962-1989 közötti hatalmi elit és a nomenklatura „javalmazásáról” készült tanulmányok a közismert „3K” (3K: Kékestető-üdülés; Kútvolgyi-kórház; Kerepesi temető) és „4K” megnevezéseket (4K: kocsihaszárat, K-telefon (nem káder-, hanem közigazgatási), külföldi út, Kútvolgyi-jogosultság) használják a privilégiumok felsorolásánál (Gyarmati, 2009; Horváth, 2021). Azonban kevésbé ismert a nomenklatura már nem aktív, idős tagjairól történő gondoskodás, a veteránotthoni elhelyezés.

Felmerül a kérdés, hogy ebben a korszakban ki minősült veteránnak? A legáltalább értelemben veterán az volt, aki a felszabadulás előtti párttagsággal rendelkezett. Az 1950-es években a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány az ország demokratikus átalakulása, a szocialista társadalmi rend építése érdekében kifejtett munkásmozgalmi tevékenységük, valamint a békéért folyó harcban és a népek közötti együttműködés fejlesztésében kiváló érdemeket szerzett személyek részére különböző kitüntetések adományozott (Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság, 1969). A téma szempontjából két kitüntetést emelünk ki: az egyik az 1959-ben

alapított Tanácsköztársasági Emlékérem (Népköztársaság Elnöki Tanács, 1959), a másik pedig az 1966-ban alapított Szocialista Hazáért Érdemrend (Népköztársaság Elnöki Tanács, 1966 – lásd: 1. ábra). Ezekkel az egyszeri alkalommal adható elismerésekkel a pártállam a veteránokon belül létrehozott, egy olyan „elitet”, amely a múltbeli „elévülhetetlen érdemeikért” cserébe olyan kiváltságokban részesültek, amelyek még a „régii veterán elvtársakat” sem illették meg. A kitüntetések birtokosai számára megnyíltak a korszak átlagnyugdíjasai számára elérhetetlen szociális otthonok, majd az ellátás csúcsa: a Rózsa Ferenc Veterán Otthon.

1. ábra: Tanácsköztársasági Emlékérem (balra) és Szocialista Hazáért Érdemrend (jobbra). Forrás: Tóth Numizmatika, 2024

Előzmények

A Március 21. Otthont az MSZMP KB Titkárságának 1957. október 18-i határozata alapján „a munkaképtelen, hozzátartozó nélküli, személyi nyugdíjat élvező, régi párttagok” részére hozták létre a Szabadsághegyen. Az otthon 1958. november 20-án kezdte meg működését. A Március 21. Otthon közvetlenül az MSZMP KB felügyelete alá tartozott, az ott élők még a kerületi pártalapszervezet illetékességét sem ismerték el, kizárólag a Központi Bizottság képviselőivel voltak hajlandóak tárgyalni.

A lakók – figyelemmel munkásmozgalmi múltjukra – rendszeresen tartottak előadásokat a társadalmi szerveknél, a fegyveres testületeknél, a KISZ-nél és az úttörőknél. Erre tekintettel a gondozottak teljesen természetesnek tartották, hogy az őket megillető kedvezményekre alanyi jogon jogosultak (Mihók, 2023).

Érdekérvényesítési lehetőségeiket alátámasztja az adat is, mely szerint a 37 fő befogadására alkalmas otthonban 1967-ben csak „8 házaspár és 14 egyedülálló elvtárs élt” és minden házaspár és egyedülálló lakó külön szobát kapott. Élelmezésükre közel háromszor annyit fordítottak, mint más fővárosi kezelésben lévő szociális otthonban. A gondozottaknak havi 100 kilométerig ingyenes volt a gépkocsihasználat, annak felhasználásáról szabadon dönthettek. A gondozottak kényelméről és ellátásáról 24 fős szak személyzet gondoskodott.

A hely szűkössége és a nagyszámú jelentkező miatt az 1960-as évek közepén a pártvezetés elhatározta az otthon bővítését. Az

elképzelések között szerepelt egy új, szanatóriumjellegű intézmény létrehozása a Belügyminisztérium kezelésében lévő XII. kerületi Béla király úton, amelyet akkoriban a hétköznapi emberek nemes egyszerűséggel csak „Kádár dűlőnek” neveztek. A tervet azonban elvetették, mivel a pártapparátus tagjai egy bulgáriai, majd egy NDK-ban történő látogatásukon azt tapasztalták, hogy a külföldi elvtársak nem így gondoskodnak az idős párttagokról. Ezért a döntéshozók inkább a Rózsa Ferenc Otthonnal történő integráció mellett kötelezték el magukat.

A korábban a Vasutas Szakszervezet székhelyeként működő Rózsa Ferenc Otthon a Fővárosi Tanács kezelésébe tartozott, ezért kevésbé számított előkelő helynek. A Népköztársaság útja (Andrássy út) – Rózsa utca sarkán álló épület központi elhelyezkedése miatt kissé zajos volt, ugyanakkor a hozzátartozók kényelmesebben tudták idős rokonaikat látogatni, mint egy vidéki otthonban. A 70 férőhelyet itt sem használták ki, 1967-ben mindössze 58 fő elhelyezését biztosította az otthon. A 3-4 ágyas szobák mellett kilenc kétágyas szobában házaspárok éltek. A napi élelmezési költség itt is közel kétszerese volt annak, amivel egy fővárosi szociális otthon gazdálkodhatott. A gondozottakra 19 fős személyzet jutott, azonban a lakóknak a gépkocsihasználat helyett be kellett érniük az évente folyósított „szerény” 800 Ft összegű ruházati ellátással.

A két intézmény összevonása az MSZMP Politikai Bizottságának 1967. április 18-i határozatának megfelelően, a

Rózsa Ferenc Otthon bővítésével kezdődött. A tervgazdálkodásban megszokott módon azonban az otthon bővítése nem készült el a tervezett határidőre, ezért csak 1971 márciusában költözhetek a Március 21. Otthon lakói új otthonukba. Az átköltözést az MSZMP Titkársága – a lakók haragjától tartva (!) – úgy szervezte meg, hogy felhívta a költözés végrehajtására kijelölt osztályokat, hogy bármilyen probléma esetén azt haladéktalanul jelentsék a részükre. A zúgolódás megakadályozása végett az átköltöztetett lakókat a Rózsa Ferenc Otthon új szárnyában helyezték el, mely komfortosabb, berendezésében kulturáltabb, mint a régi volt. Biztosítani kellett egyes elvtársaknak külön szobát. Az otthon új neve Rózsa Ferenc Veterán Otthon (Arcanum, 2020) lett, amely a Fővárosi Tanács kezelésében, de az MSZMP Budapesti Pártbizottság beutalási és ellenőrzési jogkörében működött (MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottsága, 1977; Horváth, 2012 – v.ö.: 2. ábra).

2. ábra: A budapesti Zrínyi Ilona úttörőcsapat látogatása a Rózsa Ferenc Veterán Otthonban 1968. november 23-án. Forrás: Ismeretlen szerző, 1968

Hétköznapok a veteránotthonban

Nem meglepő, hogy az összevonás után, amikor már a régi és a beköltöző új lakók számára a megszokott kényelmet nem tudták biztosítani (11 olyan szoba volt, „ahová 3-4 egymástól idegen veteránt kellett elhelyezni”) szinte feloldhatatlan ellentétek osztozták meg a Veterán Otthon lakóit. Az elhelyezés kettős mércéje miatt az egymást nem ismerő „veteránok” rendszeresen civakodtak. Egy korabeli jelentés – lényegre tapintó megállapítása – szerint: A Veterán Otthon lakóinak többsége úgy érzi, hogy ez a kiemelés indokolatlan, és azt a hiedelmet ébreszti bennük, mintha kétfajta kommunista volna (Mihók, 2023).

3. ábra: Igazolás tagságáról Vörös Hadsereg Veterán Szövetségében. Forrás: Magyar Nemzeti Múzeum, 1945

A Rózsa Ferenc Veterán Otthon lakóinak száma 1973-ban 81 fő volt. (Az otthonban működő pártszervezetnek a hetvenes évek elején 66 tagja volt, akik közül 44 fő a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa volt.) Az otthonban 31 férfi és 50 nő lakott, akik között 12 házaspárt tar-

tottak nyilván. Az otthon lakói nagyobb része veteránként, néhányan igényjogosult házasársként, vagy – befolyásos – családtagok révén kerültek az otthonba. A 81 „elvtárs” közül csak néhányan voltak, akik nem töltötték be a 70. életévüket. Többségük közel volt a 80-hoz és 22 fő kora ezt is meghaladta. Közülük sokan súlyos betegek voltak, és számos magukkal tehetetlen lakót fürdetni, mosdatni és etetni kellett. Az otthon lakói egészségügyi ellátását két tiszteletdíjas orvos és 16 nővér látta el.

Az otthonban 11 fürdőszoba és 14 WC állt a lakók rendelkezésére. A lakók kérésére biztosították „a helyi fizikoterápia kezelést”. Az otthon lakói rendszeres évi üdültetése a nyári hónapokban történt, szükség esetén pedig még gyógyüdülést is biztosítottak számukra. A Veterán Otthon általános ellátottság tekintetében Budapest többi szociális otthonával szemben kiemelt helyzetben volt. Ezt alátámasztja, hogy a viszonylag jól ellátott Fő Utcái Szociális Otthon 128 lakóját 39 alkalmazott, a Veterán Otthon 81 lakóját pedig 40 főnyi személyzet látta el.

A lakók többféle étel között választhatnak és az étlap összeállításában részt vett az otthon lakói által megválasztott Élelmezési Bizottság. Napi 28 Ft volt a nyersanyag-norma egy fő részére. Budapest többi otthonaiba ez mindössze 15 Ft 60 fillér volt. Az élelmezésnél figyelembe vették a veteránok egészségi állapotát és az étkezést – a lakók idős korára és egészségügyi állapotára tekintettel – emeletenként szervezték meg. A Veterán Otthon elhelyezését nem lehetett a főváros más otthonai elhelye-

zésével összehasonlítani. Ezt alátámasztja az a megdöbbentő adat, hogy Budapest 5053 szociális otthoni gondozottja közül 4092 lakó 5-30 (!) ágyas szobákban volt elhelyezve.

A Rózsa Ferenc Veterán Otthon lakói az emelt szintű ellátásért azonban sokkal többet fizettek (magasabb nyugdíj, Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetés), mint a többi szociális otthon lakói. Az otthon lakóinak térítési díja átlagosan 1152 Ft körül mozgott, azonban volt olyan lakó, aki 2714 Ft-ot fizetett be, de volt olyan is, akinek csak 350 Ft térítési díjat kellett fizetnie. Budapesten a többi szociális otthonban 1200 Ft volt a befizetési maximum (MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottság, 1973).

A Veterán Otthon 1977-ben 104 fő befogadására volt alkalmas, azonban csak 76 veteránt gondoztak az intézményben. Az igényjogosult ellátottak közül 42 fő 80 év feletti volt. A korabeli jelentések szerint a tíz évvel korábbi körülményekhez képest az otthon felkészültsége, vezetése és a gondoskodás kulturáltsága jelentősen javult. Mindezek azonban csak kis részben enyhítették az intézmény gondjait. A legnagyobb probléma ugyanis az volt, hogy az otthon belvárosi ingatlanként nem rendelkezett megfelelő nagyságú kerttel, a lakószobák pedig tágas erkélyekkel. A gondozottak jelentős része így egész évben a szobában töltötte hétköznapjait. A 20 fő befogadására berendezett betegszoba pedig már nem volt elégséges, mivel egyre nőtt az ágyhoz kötött betegek száma. A mozgásképtelen gondozottak ezért kényte-

lenek voltak együtt élni az egészséges társakkal a lakószobákban (Mihók, 2023).

A veteránotthon hétköznapijait alapvetően a „pártélet” határozta meg. A párt-szervezetnek 5 tagú vezetősége volt, valamennyien a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosai. A pártvezetőség minden hónap utolsó hetében tartott vezetőségi ülést, ezt követően a bizalmiakkal tartottak megbeszélést, melyre mindig meghívták: a főnövért azért, hogy a felvetődő gondokat azonnal orvosolni tudják. Taggyűlést a nyári hónapok kivételével – amikor a párttagság üdülni volt – rendszeresen tartottak, ahol megbeszélték a párt-szervezetet érintő és az otthon életével kapcsolatos kérdéseket, valamint napirendre tűzték a kerületi Pártbizottság által meghatározott kérdéseket. Tény, hogy az otthonok létrehozásakor megjelenő belső feszültségek (MSZMP Békés Megyei Végrehajtó Bizottság, 1977), a Veterán Otthon alapítás óta sem csillapodtak. A Veterán Otthon légkörét, hangulatát néhány lakó magatartása továbbra is zavarta. Sok volt a személyeskedés, a belső torzsalkodás, ami összefüggött a gondozottak magas korával és egészségi állapotával. Néhány hozzátartozó magatartása is kifogásolható volt. A súrlódások csökkentése érdekében a párt-alapszervezet vezetősége – a VI. Kerületi Pártbizottsággal közösen – beszélgetést folytatott az otthon lakóival, illetve hozzátartozóival. 1977-ben, az alapítást elrendelő MSZMP PB határozat kiadásának 10. évfordulóján, a Fővárosi Tanács és az MSZMP Budapesti Pártbizottság illetékes vezetői az alábbiakban állapodtak meg:

„...a Rózsa Ferenc Veterán Otthont kiemelten kell kezelni. A feltételeket, a gondozást, az egészségügyi ellátást, az étellemezést magasabb színvonalon kell biztosítani, mint más szociális otthonban.” Az elhatározást tettek is követték, intézkedtek a választékosabb étellemezési ellátásról, a fokozottabb és gondosabb orvosi ellátásról, amelynek keretében 2 fővel növelték a „nővér státuszt”, így már 18 fő gondoskodott az egyre idősebb lakókról (MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottság, 1977).

Azonban a fentiekől eltérően az MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottsága már egy évvel korábban úgy határozott, hogy figyelemmel a lakók egészségügyi állapotára – és a „belső ellentétek feloldását” is szem előtt tartva – egy új és még komfortosabb veteránotthont épít.

„Építsünk új otthonot a veterán elvtársaknak!”

A Fővárosi Tanács az új intézmény megépítésére 100 millió forintot biztosított (többet, mint amennyibe az összes szociális otthon évente került). Az új veteránotthon helyéül a Kútvölgyi út 20-22. szám alatti telket jelölték ki, így az otthon visszakerülhetett a Március 21. Otthon régi épületének közelébe, a XII. kerületbe. Erről a döntésükről az MSZMP Titkárságát is tájékoztatták, amely azt tudomásul vette és jóváhagyta. Az építkezés – amelyet az eredeti elképzelések szerint 1980-ig kellett volna befejezni – jelentősen csúszott, mivel az építési tervek is csak 1980-ra kerül-

tek jóváhagyásra. A 130 férőhelyes veteránotthon megépítésének végleges költsége 320 millió forint lett, így egy férőhely létesítése 2,5-3 millió forintba (!) került. Ezt az összeget a Fővárosi Tanács és a pártvezetés is sokalta, de a személyi felelősség megállapítása nem merült fel. A beruházás csúszása miatt ideiglenesen két kőbányai nyugdíjasházban helyezték el a veteránotthon lakóit (Mihók, 2023).

Az elegánsabb X. kerületi Gergely utcai nyugdíjasházat átnevezték „Fővárosi Veterán Otthonná”, a Rózsa Ferenc Veterán Otthon pedig „Fővárosi Rózsa Ferenc utcai Szociális Betegotthon”-ként működött tovább, az új 1982-ben átadott budai otthon elnevezése pedig „Rózsa Ferenc Otthon” lett (Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság, 1980). Az 1980-as évek közepétől a Fővárosi Rózsa Ferenc utcai Szociális Betegotthon új elnevezése „Fővárosi Veterán Otthon”, a kőbányai Fővárosi Veterán Otthon pedig már „Rózsa Ferenc Veterán és emelt szintű Szociális Otthon” elnevezéssel működött. Megjegyzést érdemel, hogy a VI. kerületi Fővárosi Veterán Otthon csak elnevezése szerint tekinthető veterán otthonnak, a hegyvidéki Rózsa Ferenc Otthon bár elnevezése nem utalt erre, tulajdonképpen a korszak legelőkelőbb veteránotthona volt.

1985-ben a X. kerületi Rózsa Ferenc Veterán és kiemelt szintű Szociális Otthon 126, a Kútvolgyi úti Rózsa Ferenc Otthon 128 férőhelyet biztosított a veterán elvtársaknak. A veterán otthoni elhelyezés várakozási ideje megközelítőleg 1 év körül mozgott és a várakozók átlagos életkora 70

év felett volt. A két veteránotthon 254 lakójából mindössze 40 fő nem rendelkezett a Szocialista Hazáért Érdemrenddel, ők voltak a Gergely utcai kiemelt szintű szociális otthoni részleg idős lakói, akik azonban a veterán lakókkal azonos szintű gondozásban részesültek.

A Kútvolgyi úti veteránotthonban tehát csak a Szociális Hazáért Érdemrenddel kitüntetettek részére nyújtott elhelyezést. A veteránotthonok lakói maximum 3500 Ft/hó térítési díjért vehették igénybe az ellátást, a kiemelt szociális otthoni lakók is ezt a térítési díjat fizették. Abban az esetben, ha a kiemelt szociális otthoni lakó egyágyas elhelyezést igényelt, akkor 4500 Ft/hó volt a térítési díj.

A MSZMP Budapesti Bizottsága ezért indokoltnak tartotta, hogy a férőhelyek számát rövid időn belül növelni szükséges. Sürgető és megoldandó igényként merül fel, hogy az épülő nyugdíjasházak közül legalább egyet emelt szintű szociális otthonként fejezzenek be az építők és az veteránotthoni formában kerüljön üzemeltetésre. Az ilyen igényű várakozók száma ugyanis 51 fő volt, akik magas nyugdíjjal rendelkeztek, de koruknál és egészségi állapotuknál, illetve hozzátartozó hiányában a lakásuk leadása mellett ezt az ellátási formát igényelték.

A férőhelybővítés megoldása nagyon racionális volt. 1985. március 1-jétől a Bp. X. Gergely u 85. szám alatti otthon „A” épületének megüresedő lakrészeibe való beutalást ugyanis már csak a Budapesti Pártbizottság javasolhatta. Az emelt szintű gondoskodást igénylők – nem Szocialista

Hazáért Érdemrenddel kitüntetettek – beutalását a Gergely utca „A” pavilonba pedig egy tollvonással megszüntették. Az így felszabaduló férőhelyekre már csak „SzH-s elvtársak” kerülhettek. A létszám-bővítés keretében a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága a Budapest III. kerület, Római úti 1032 jelű nyugdíjsházat – eredeti funkciójától eltérően – mint a „Rózsa Ferenc” Otthon részlegét 66 férőhellyel a veteránotthonok felett is rendelkező Fővárosi Egészségügyi Főosztály kezelésébe adta. A 25 fős személyzettel működő részleg profilja: a Szocialista Hazáért Érdemrenddel kitüntetett időskorúak otthona lett (Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság, 1985).

A létszám-bővítés lebonyolításánál különös figyelmet szenteltek annak, hogy a sajtó még véletlenül se szerezzen tudomást az átszervezéstől. Valamennyi iraton szerepel: a „sajtó nem tájékoztatható!” kezelési utasítás.

A Rózsa Ferenc Otthon a rendszer-váltást követően a Fővárosi Önkormányzat kezelésébe került, jelenlegi elnevezése: Fővárosi Önkormányzat Kútvölgyi Úti Idősek Otthona (Fővárosi Önkormányzat, 2021).

Összegzés

Tanulmányunkban vázlatosan bemutattuk a Rózsa Ferenc Veterán Otthon történetét így az olvasó betekinthejt a „kulisszák mögé” és képet alkothatott a veterán elvtársakról történő kiemelt gondoskodásról. Ezt a képet tovább árnyal-

4. ábra: Bolba Henrik: „Háború és béke” (rézdomborítás, 54 m2, 1982), kiállítás helye: Rózsa Ferenc Veteránotthon, Budapest XII. ker., Kútvölgyi út 20-22. Forrás: Bolba (2000)

hatja, ha ellátásukat összehasonlítjuk a pártállam által különösen nem kedvelt hadirokkantokról történő gondoskodásról, illetve annak hiányáról. Az 1951-ben létesített 120 férőhelyes és alapvetően végtag-csonkolt katonák elhelyezésére alkalmas budapesti Állami Hadirokkant Otthon egészen az 1966-ban történt megszüntetéséig vak, tüdőbeteg és elmebeteg hadirokkantokról (15-20 fő) is gondoskodott. Az ellátásukhoz szükséges anyagi forrásokat és a szakszemélyzetet a döntéshozók következetesen nem biztosították, a lakók életminőségét javító elképzeléseket pedig többnyire elutasították (Dubecz, 1957). Tekintettel arra, hogy a létszámuk az elhalálozások miatt folyamatosan csökkent, a hatalom takarékosági okokból 6 hónapig a hadirokkant katonák ingatlanába költöztette a pesti régi Vakoda épületében (IV. kerület) szűkösködő rokkant lányokat.

Természetesen a döntés hátterében az ésszerűtlen takarékoskodás és a teljes közöny állt. Kijelenthetjük, hogy a polgári mozgássérültek sem kaptak kiemelt figyelmet ebben a korszakban, amelyre döbbenetes példa, hogy az Állami Szociális Intézet budapesti három szintes épületéből (tervezési hiba miatt) 1970-ben kifelejtették a felvonót. A következő korszerűsítéskor (1978) a hatóság felesleges luxusnak tartotta a mozgásterápiát szolgáló úszómedence és a sportpályák megépítését, valamint a telek parkosítását is. „Elfelejtették” megépíteni az épületeket összekötő üveg folyosót, ezért pl. az ebédlő megközelítését ideiglenesen egy ún. nehézállvánnyal oldották meg, amit a dolgozók és a lakók egyaránt a „Sóhajok hídjának” neveztek. Az ideiglenes megoldás, a facölöpökre rögzített deszkafolyosón történő megalázó és veszélyes átkelés közel egy évtizedig keserítette meg mozgássérült gondozottak hétköznapijait (Verrasztó, 2010). Ez azonban alapvetően senkit sem érdekelt...

Irodalom

- Arcanum. (2020). *Rózsa Ferenc*. Letöltés dátuma: 2024. 02.06. URL: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-életrajzi-lexikon-7428D/r-775E4/rozs-ferenc-77874/>
- Bolba, H. (2000). *Háború és béke. Kortárs ötvösművészet* (26), old.: 34.
- Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság. (1969). *1969. február 19.* Letöltés dátuma: 2024. 01.19. URL: https://library.hungaricana.hu/hu/view/HU_BFL_XXIII_102_a_1_1969-02-19/?pg=0&layout=s
- Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság. (1980). *1980. augusztus 27.* Letöltés dátuma: 2024. 02.14. URL: https://library.hungaricana.hu/hu/view/HU_BFL_XXIII_102_a_1_1980-08-27/?pg=0&layout=s
- Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottság. (1985). *1985. május 8.* Letöltés dátuma: 2024. 02.14. URL: https://library.hungaricana.hu/hu/view/HU_BFL_XXIII_102_a_1_1985-05-08/?pg=0&layout=s
- Dubecz, S. (1957). A végtagsconkoltak rehabilitációja. *Homvédorvos*, 9 (11-12), old.: 487.
- Fővárosi Önkormányzat. (2021). *Kútvolgyi Úti Idősek Otthonának bemutatása*. Letöltés dátuma: 2024. 02.06. URL: <https://www.pestiut.hu/wp-content/uploads/2021/06/kutvolgyi-uti-idosek-otthona.pdf>
- Gyarmati, G. (2009). Hatalmi Magyarország a 20. század második felében, 1945-1989. *Korunk*, 20(3), old.: 105-107.
- Hell, R. (2010). A nómenklatúra mint a szocialista társadalom politikai uralkodó osztályának néhány jellemzője a Kádár-rendszerben. *Jog-Állam-Politika*, 2(2), old.: 99-119.
- Horváth, G. K. (2021). A rendiség tovább élő öröksége a szocializmus évtizedeiben. *Hitel*, 34(2), old.: 72-87.
- Horváth, S. (2012). *Két emelet boldogság - Mindennapi szociálpolitika Budapesten a*

- Kádár-korban*. Budapest: Napvilág
Kiadó. ISBN: 9789633382066.
- Ismeretlen szerző. (1968). A budapesti
Zrínyi Ilona úttörőcsapat látogatása a
Rózsa Ferenc Veterán Otthonban
1968. november 23-án. *Pajtás*, 23(47),
old.: 23.
- Magyar Nemzeti Múzeum. (1945). *Vörös
Hadsereg Veteránjainak Szövetsége -
Igazolás* (regisztrációs szám: 1034).
Budapest.
- Mihók, S. (2023). *A magyar hadirokékant
otthonok: múlt, jelen, jövő*. Budapest:
Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottság.
(1973). *1973. október 12.* 12.411 ó. e.
Letöltés dátuma: 2024. 02.06. URL:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/BUDAPESTMSZMP_VB_1973/?pg=0&layout=s
- MSZMP Békés Megyei Végrehajtó
Bizottság. (1977). *1977. július 13.*
13.511 öe. 9-12. Letöltés dátuma:
2024. 02.14. URL:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/BEKESMSZMP_VB_1977/?pg=831&layout=s
- Népköztársaság Elnöki Tanács. (1959).
1959. évi 29. számú törvényerejű rendelete.
Letöltés dátuma: 2023. 12.12. URL:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/DTT_KOZL_TanacsokKozlonye_1959/?pg=0&layout=s
- Népköztársaság Elnöki Tanács. (1966).
1966. évi 6. számú törvényerejű rendelet.
Letöltés dátuma: 2023. 12.12. URL:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/DTT_KOZL_TanacsokKozlonye_1966/?pg=0&layout=s
- Tóth Numizmatika. (2024). *Numizmatika.*
Letöltés dátuma: 2024. 01.16. URL:
<https://www.eremshop.hu/index.html>
- Verrasztó, G. (2010). *Menedék*. Budapest:
Napkút Kiadó. ISBN: 0669002981573.